Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Службен весник на Република Македонија” бр. 58/00, 44/02, 82/08, 167/10 и 51/11)„ како и врз основа на член 30 од Законот за основно образование („Службен весник на Република Македонија” бр. 103/08, 33/10, 116/10, 156/10, 18/11, 51/11, 6/12, 100/12, 24/13, 41/14 и 116/14) министерот за образование и наука ја утврди наставната програма по ликовно образование за VIII одделение на деветгодишното основно образование за учениците со пречки во психичкиот развој во посебните училишта и посебните паралелки во основните училишта.

АДАПТИРАНА
НАСТАВНА ПРОГРАМА
ЗА УЧЕНИЦИТЕ СО
ПРЕЧКИ ВО ПСИХИЧКИОТ

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

ЛИКОВНО ОБРАЗОВАНИЕ

VIII ОДДЕЛЕНИЕ

ДЕВЕТГОДИШНО
ОСНОВНО ОБРАЗОВАНИЕ

Скопје, август 2014

1. Вовед

Предметот ликовно образование преставува составен дел од концептот за деветгодишнообразование. Се изучува како задолжителен предмет во третиот период од основното образование од VII до IX одделение со по два часа неделно, односно 72 часа годишно. Ликовното образование нуди можност застекнување трајни и употребливи знаењаи вештини за ликовно изразување.Тоа им помага на учениците да го спознаат светот и да сеинтегрираат во него.

Преку наставата по ликовно образование се поттикнува психомоторниот, емотивниот и интелектуалниот развој на учениците, се развива и нивната фантазија и чувство за естетско проценување. Ученикот/ката учи да набљудува , да ги спознава уметничките вредности и да воспоставува врска со уметноста којаќе биде присутна во текот на целиот негов/нејзин живот.

Ликовното образование се темели на процесот наистражување и творењето. Тоа ги уважува и ги следи развојните фази на учениците занивното ликовно изразување и творење.Однаставникот бара креативени флексибилен пристап во реализацијата на наставата според интересот испособностите научениците.

Предложените активности и методи во наставната програма овозможуваат интеграција на содржините на програмата поликовно образование со содржините напрограмите по другите задолжителни изборни програми.

2. ЦЕЛИ ЗА РАЗВОЈНИОТ ПЕРИОД VII ДО IX ОДДЕЛЕНИЕ

Учеикот/ученичката

-да ги проширува своите знаења за ликовниот јазик и ликовното изразување;

-да развива интерес, фантазија и креативност за ликовно изразување;

-да ги изразува самостојно и слободно своите сознанија,чувства, доживувања и впечатоци, мислии фантазии со помош на ликовниот јазик и творештво;

-да ги применува стекнатите знаењаи вештини заликовноизразување;

-да ги негува културно-хигиено-техничките и работните навики;

- да гради позитивен однос конкултурното наследство од различни етнички заедници;

-да стекнеосновни познавања од историјата на уметноста и теоријата на уметноста;

-да ја восприема природата и средината во којаштоживее како естетска вредност, инспирација за ликовно истражувањеипростор заликовно делување;

-да гопочитува своето и ликовното изразување на другите;

-да сеослободува од стрес, емоционална напнатост преку ликовното изразување;

-да го проширува иприменува знаењата во користењето на информатичката технологија воликовното изразување.

3.ЦЕЛИ НА НАСТАВАТА VIII ОДДЕЛЕНИЕ

Ученикот/ученичката:

- Да ги познава,идентификува и употребува ликовните елементи и принципи;
- Идентификува и издвојува ликовни карактеристики во предметитеи појавите;
- Умее да користи различни ликовни материјали и техники во својот ликовен израз;
- Да го употребува ликовниот јазик вопреставување на сопствените мисли,емоции,сознанија и фантазија;
- Да ги организира смислено и креативно ликовните елементи (линија, форма, боја, волумен, површина) во својот ликовен израз;
- Да создава ликовно дело соупотреба на класичните ликовни техники,фотографија,компјутерска графика;
- Да употребува перспектива во ликовното изразување;
- Да разбира што е план на сликата и кое е неговото влијание на целата ликовна композиција;
- Да ги објаснува елементите наликовниотјазик во композицијата во ликовните дела;
- Да го истражува симболичкото и скриеното значење на делото;
- Да препознава и именува автори од различни ликовни стилови;
- Да го свати значењето на ликовните дела од националното културното наследство, да го негува и почитува.

4.КОНКРЕТНИ ЦЕЛИ

Цртање (ориентационо 16 часа)			
Цели	**Содржини**	**Поими**	**Активности и методи**
Ученикот/ученичката: -да се оспособува да ги разбира и применува карактеристиките на цртежот како скица и како самостоен ликовен израз; -да се потикнува да ги препознава и разликува различните видови на цртежи, колажиран цртеж,обоен цртеж,цртж објект; -да се оспособува да препознава и разликува реален од илузија напростор; -да се оспособува да препознава и разликува релативност наголемините во ликовните дела; - да се оспособува да престави илузија на простор со користење на линии со различна тонска вредност; -да се поттикнува да препознава реалистично и апстракно преставување; -да сепоттикнува креативно да гикористи техниките на цртање со лавиран туш,бајц; -да ги препознава основните елементи на цртежите на познати уметници и ученички творби.	Ликовни елементи и принципи во цртањето Средства за цртање и нивната употреба (молив, туш, фломастер..) и нивната употреба со акварел, гваж, колаж Цртање Естетско проценување	-Скица; -Колажиран цртеж; -Обоен цртеж; -Цртеж објект; -Линеарна перспектива; -Пропорции; -Портрет; -Лавиран туш.	Набљудува (директно или преку фотографии, слајдови, репродукции) презентација на тродимензионален простор.- со насочување од страна на наставникот; -Реализира цртежи со примена на линиска перспектива- по дадени примери; -Реализира различни видови на цртежи и колажиран цртеж, обоен цртеж,цртеж објект во преставување на илузија на простор,лавиран туш-воден од примери од наставникот; -Со визирање, кадрирањеи пропорции реализира скица и цртежи напортрет,мртва природа,пејсаж- со разгледани примери од цртежи; -Препознава и дискутира реалистично од апстракно преставување; -Препознава основни елементи во делата на македонски и странски уметници- воден од наставникот; -Ученикот се запознава со3автори од наведената листа (по избор нанаставникот) Автори- Рембрант,Рафаело, Санти, Родољуб Анастасов, Родољуб Белогаски, Димитар Манев...

Сликање (ориентационо 20 часа)			
Цели	**Содржини**	**Поими**	**Активности и методи**
Ученикот/ученичката: -да се поттикнува да ги перцепира и анализира тонските вредности во непосредната околина, природата и уметничките дела -да сепоттикнува да реализира тонска скала со хроматски и ахроматски бои -да стекнува способност за преставување на моделација со употреба на тонско степенување -да се оспособува со градацијана тон да реализира илузија на простор -да се поттикнува да се запознава и применува постапкизапреставување перспектива во индивидуалниот ликовен израз -да се запознае со поимите симетрија и асиметрија -да се поттикнува да ги разликува симетричните и асиметричните односи во својата околина и во уметничките дела -да се оспособи закреативна реализација на симетрија и асиметрија со примена на тонско степенување	Средства за сликање и нивната употреба (темпера, гваж, акварел) Ликовни елементи и принципи восликањето (тон, валер, рамнотежа, големина,простор Сликање Естетско проценување	-Тонско степенување; -Моделација; -Валер; -Перспектива; -Симетрија /асиметрија; -Динамика;	-Со наставникот набљудува и ги препознава тонските вредности во непосредната околина - Со помош на наставникот ги воочува карактеристиките на реален простор иилузија на простор на уметничкото дело -Тимски со наставникот релизира творба со примена на перспектива -Со тонска градација на бојата слика мотиви од природата-дадени се примери од 2 цртежи -Запознава,креативнокомбинира и користи нови техники и постапки за апликација на различни материјали вопреставување на илузија на простор- воден од страна на настаавникот -Реализира симетрија и асиметрија со примена на тонско степенување -Ученикот /ученичката со водење однаставникот препознава тонски вредности,динамика,симетрија и асиметрија воуметничките дела на тројца македонски и странски уметници(според наведената листа по избор на наставник) Автори Леонардо Да Винчи, Рафаело Санти, Микеланџело, Лазар Личеновски, Љубомир Белогаски,Томо Владимирски...

Графика (ориентационо 12 часа)			
Цели	**Содржини**	**Поими**	**Активности и методи**
Ученикот/ученичката: -да се насочува да ги перцепира тонските вредности во природата -да се запознае со техниките на длабок и рамен печат, нивната реализација и особености - да се поттикнува да ги препознава и разликува техниките иликовните квалитети на висок,рамен длабок печат во уметничките дела -да се оспособува затехничка реализација наматрица за линогравура,сува игла или бакропис -да се оспособува да прави скица заа длабоки рамен печат сопомош на компјутер -да се запознае со можностите и со постапките на примена на компјутерска графика во повеќе бои -да се запознава со графички отисоци реализираниво техникана длабок и раменпечат вoповеќе бои	Средства за печатење Ликовни елементи во графиката(линија,боја, текстура,форма) Графика Естетско проценување на графичкилистови ,ученички творби	Висок, длабок, рамен печат Линогравура Суваигла Бакропис Акватинта Колографија Компјутерска графика;	-Заедно со наставникот ја перцепиранепосредната околина и воочува тонски вредности; -Запознавање со графичкиот материјал,алатот и помагалата за печатење на длабок и рамен печат - Демонстрирање на матрица и печатење на графички отисок во техника на длабок печат-од страна на наставникот; -Заедно со наставникот изработува на матрица за линогравура, сува игла или бакропис со различен интензитет и густина на линии по можност ја отпечатува; - Со компјутер сеизработува скица за определена графичка техника и ја отпечатува напечатачот во повеќе бои. - Ученикот/ученичката ги анализира и објаснува постапките со кои се реализира графички отисок во повеќе бои од македонски и странски уметници (според наведената листа по избор на наставникот): Автори: Рембрант ван Ријн, Албрехт Дирер, Пабло Пикасо, Антонио Тапи, Роберт Раушенберг, Драгутин Аврамовски, Димче Николов, Димитар Малиданов, Фатмир Крупа, Сокол Беќири,Симон Шемов

Скулптура (ориентационо 12 часа)			
Цели	**Содржини**	**Поими**	**Активности и методи**
Ученикот/ученичката: -се оспособува да да продлабочува сознанието за интерактивноста меѓу формата и просторот; -се поттикнува да користи симетрија и асиметрија во неочекуванликовен израз; -се запознава и се оспособува да разликува стабилна и мобилна скулптура; -се оспособува да развие способност за креирање на линеарно скулпторско решение; -стекнува сознанија за користењето нестандардни материјали во скулптурата применувајќи конструирање, градење, аплицирање, редењецелина од повеќе делови; -се поттикнува да гивоочува карактеристиките на различните скулпторски решенија; -се оспособува да забележува декамобилната скулптура поактивно го вклучува просторот во скулптурското дело.	Средства замоделирање/градење (материјали и техники) Ликовни елементи и принципи во скулптурата(форма,волумен, рамнотежа, големона, простор,линија, композиција, ритам,боја,перспектива) Моделирање/конструкција градење Естетско проценување на дела од скулптурата и ученичките творби	-Композиција -Маса и Волумен -Линија -Полна пластика-(линиски облик) -Плоштинест облик -Простор -Монумент	-Наставникот демонстира: - мобилна и стабилна скулптура; -дела со нагласена симетрија и асиметрија; -скулпторско решение кое нагласено го вклучува и артикулира просторот; -линеарни решенија и начини на користење налинијата во скулптурата; -системи на конструирање (аплицирање,прикачување) -моделира во глина; -Ученикот/ученичката : Се запознава со3 автори од наведента листа (по избор нанаставникот) Автори: Јордан Грабуловски, Драган Поповски, Борис Николовски, Томе Серафимовски, Роберт Смитсон, Наум Габо.

Дизајн и визуелни комуникации (ориентационо 12 часа)			
Цели	**Содржини**	**Поими**	**Активности и методи**
Ученикот/ученичката: **-**да се запозанва со поимот на златенпресек и да гопрепознава воуметнички дела -да се оспособува да ги разликува поимите секвенца и кадар и нивното значење во реализација на фотографија и филм -да се запознае со значењето на фотографијата како самостоен ликовен израз -да се поттикнува да ја разбира употребата на фотографијата во функција на ликовно- дизајнерски решенија (плакат, омот, амбалажа, реклама);	Ликовни елементи и принципи во дизајнот и визуелните комуникации Дизајн Визуелни комуникации Естетскопроценување	-Златен пресек -Секвенца -Кадар -Дигитална фотографија -Индустриски и графички дизајн	-разгледува ликовни дела со златен пресек - со наставникот реализираат дигитални фотографии со кадрирање -со наставникот изработуваат творба посопствен избор- на омилена храна(плакат,омот, амбалажа, реклама) -по даден пример-со фотографија и различни постапки (скенирањње, обработка..) реализира дизајнерско решение -по даден пример-изработува скица и макета за сценографија - со наставникот реализираат скици за костимографија од омилена престава -ги воочува ,согледува влијанието на средината, историскиот период и естетските карактеристики врз различни дизајнерски решенија

Напомена за начинот на планирање и реализација на наставите програми

Во паралелките во Посебните основни уч;илишта и во посебните паралелки при редовните училишта составот на учениците е хетероген. За учениците со посебни образовни потреби, согласно видот и степенот на попреченоста, треба да се практикува строго диференциран и индивидуализиран пристап во рамките на воспитно- образовниот процес. Ваквиот приод е во функција на нивните индивидуални специфичнипотреби, а се очекува да резултира со развивање на индивидуалните потенцијали и секако максимални академски постигања.

Значи наставниците кои реализираат настава со овие ученицитреба:

- да се обидат при изготвувањето на планирањето (доколку видот и степенот на попреченоста на учениците во паралелката го дозволува тоа) да планираат исти содржини, цели иактивности за целата паралелка;
-за учениците во паралелката чијвид и степен на попреченост не дозволува наставниците да планираат исти содржини,цели и активности за целата паралелка, тогаш за нив треба дапланираат парцијална партиципација во рамките на содржините, целите и активностите кои ги реализира целата паралелка.
-доколку видот и степенот е многу сериозен наставникот пристапува кон изготвување на интерениндивидуален образовен план за тие ученици во рамките на адаптираните наставни програми (при изготвување на ИОП наставникот може да користи наставни содржини и цели и од наставнитепрограми од предходните учебни години. Кога наставникот во ИОП користи наставни содржинии цели и од наставните програми одпредходните ужебни години, треба да ги наведе одделението, содржините, како и целта на нивно повторно обработување.

5. Карактеристика на учениците со пречки во психичкиот развој и Дидактички препораки

Спецификите на учениците со пречки во психичкиот развој се јавуваат во темпото на развојот, кој најчесто е забавен.
Кај учениците со пречки во психичкиот развој се аспектирани степенот на интелигенција, квалитетот на перцепција, способностите за анализа и синтеза, мислењето и памтењето, вербалните способности, мотивацијата, како и моторните и социјалните компетенции.
Овие ученици се со сиромашен речник, недоволниот лексички фонд не им дозволува адекватно да ги изразат своите миси и истовремено му го отежнува разбирањето на искажаното од страна на соговорникот. Во говорните ситуации често употребуваат многу воопштени и несоодветни зборови.
Тешкотијата во ориентација во просторот преставува голем проблем при развивањето на способностите за читање, пишување и извршување на математичките операции, на ликовното изразување. Тешкотиите во памтењето доаѓаат до израз во спориот процес на памтење и отсуство на примена   на техниките на запамтување. Секоја нова содржина треба да биде прилагодена на способностите на ученикот, адекватно дозирана со примена на соодветни и за ученикот интересни наставни средства. Неопходно е повеќе пати да се повторува на нови примери, со нови наставни средства и дидактички материјал. Се препорачува изготвување на индивидуализирани наставни ливчиња за повторување, утврдување, увежбување на одредени содржини.
Овие ученици најчесто учат по пат на имитации, затоа наставникот треба да биде во улога на модел кој учениците ќе го имитираат. Учењето на нови содржини треба да преставува надградување врз предходното знаење (секојдневните искуства) на учениците. При планирањето наставникот треба да го почитува принципот на функционално учење, наученото нна часот да биде практично и применливо во секојдневното живеење. Учениците ќе бидат помотивирани, а интересот за учење ќе биде голем доколку натавната содржина е презентирана во вид на приказна, со стил близок и разбирлив за учениците. Треба да се избегнува оптоварување со фактографски податоци кои се речиси неупотребливи за оваа популација.. Учениците треба да се постојано ангажирани, задоволни, а наставникот дискретно треба да ги има сите во фокус, и секако да се обидува да одговори на нивните специфични потреби и афинитети.

Наставните содржини од предметот ликовно образование даваат можност за интегрирано целно и содржинско поврзување со останатите наставни предмети. Исто така, се дава можност за внатрешно интегрирано планирање на сите теми во согласност на потребите на учениците и планираните активности.

Годишен фонд на часови:

	ТЕМИ	Број на часови
1.	Цртање	16 часа
2.	Сликање	20 часа
3.	Скулптура	12 часа
4.	Графика	12 часа
5.	Дизајн и визуелни комуникации	12 часа
Вкупно:		72 часа

* *Забелешка: Бројот на часовите е даден ориентационо.*

Наставни средства:

- разни извори на учење од непосредната околина (предмети во природата и околината);
- дидактички средства и материјали;
- визуелни средства (предмети од непосредната околина, репродукции, детски творби, апликации и сл.);
- слајдови, сликовници, списанија и сл.;
- аудиовизуелни средства (ТВ, ДВД-плеер, видео-плеер, дигитален фотоапарат, дигитална камера, мобилен телефон, компјутер и други средства зависно од предметот);
- Интернет, образовни софтвери.

6. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Во текот на наставата редовно се следат и вреднуваат постигањата на учениците, се прибираат показатели за нивните активности, мотивираноста за ликовно творење, колективната соработка и сл. (формативно оценување).
Во текот на годината наставникот користи комбинација на описно и бројчено оценување. На крајот на наставната година се изведува само бројчена оценка.
Оваа компонента е составен дел на планирањето на наставникот за наставата и учењето.

7. ПРОСТОРНИ УСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗИРАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Програмата во однос на просторните услови се телели на Нормативот за простор, опрема и наставни средства за деветгодишното основно училиште донесен од страна на министерот за образование и наука со Решение бр. 07-1830/1 од 28.02.2008 година.

8. НОРМАТИВ ЗА НАСТАВЕН КАДАР

Воспитно-образовната работа во осмо одделение може да ја изведува лице кое завршило:

- Факултет за ликовни уметности – педагошки оддел
- Факултет за ликовни уметности – со дополнително положено група педагошки предмети
- Дополнителна дефектолошка дообразба
- Филозофски факултет- Институт за дефектологија

Потпис и датум на утврдување на наставната програма

Адаптираната наставната програма по ликовно образование за VIII одделение на деветгодишното основно образование за учениците со пречки во психичкиот развој во посебните училишта и посебните паралелки во основните училишта, врз основа на утврдената соодветна наставна програма за девтегодишно основно образование, на предлог на Бирото за развој на образованието, ја утврди

Бр. 11-15626/1
30.09.2014 година

Министер

____

Abdilaqim Ademi

Изготвил: работна група, координатор Зоран Мазновски, советник
Контролирал: Трајче Ѓорѓиевски, раководител на одделение
Одобрил: м-р Митко Чешларов, раководител на сектор